

RAPPORT:

Prosjekt Fremmede Arter i Sømna - 2022

Fra en befaring på et felt med parkslirekne på Brekkeidet noen uker etter at feltet er sprøytet. Tydelig at sprøytemiddelet virker. Fra venstre Gunnleiv Grude, Tor Eivind Grude og NLR ved Knut Alsaker. Foto: Nils

Først vil vi takke Statsforvalteren for den økonomiske støtten til å fjerne fremmede skadelige arter. Sømna kommune er dessverre i en slik økonomisk situasjon at dette arbeidet ikke hadde blitt utført uten eksterne midler. Her følger rapport for aktiviteten i prosjektet i 2022.

Innholdsfortegnelse:

Innhold

1) Bakgrunn.....	2
a) Kartlegging i 2018:	2
b) Aktivitet i 2019, 2020 og 2021:	3
2) Aktivitet i 2022.....	4
a) Informasjon.....	4
b) Skriftlige avtaler	4
c) Plakater.....	4
d) Tromsøpalme:.....	5
c) Kjempespringfrø:	7
d) Parkslirekne	8
e) Artsdatabanken	11
f) Utprøving av sprøytemiddel	12
3) Økonomi	13
4) Behov neste år	13

1) Bakgrunn

a) Kartlegging i 2018:

- Tromsøpalme: Vi har generelt veldig lite av dette i Sømna. Den store forekomsten vi har ligger inntil lekeplassen ved Vik skole og er derfor noe vi prioriterer høyt. Her er det sterkt ønske om å unngå bruk av sprøytemidler. Utfordring at plantene står på en steinfylling med et tynt lag jord oppå slik at det er vanskelig (men ikke umulig) å nytte rotkutting.
- Kjempespringfrø: Vi har noen få forekomster spredt rundt i kommunen. Den største utfordringen er langs Grøtheimsvelva som er et fiskeførende vassdrag. Her finnes

plantene på begge sider av vassdraget i strekning av ca 2 kilometer før det munner ut i sjøen. Pga nærheten til vassdrag kan vi ikke bruke sprøytemidler her og siden plantene står i skråningene ned mot vannet må mye av bekjempingen skje fra vannet.

- Lupiner: Kun noen få forekomster i kommunen. De fleste forekomstene finnes i blomsterbed og det slås rundt disse med gressklipper. Det er kun en grunneier som har bedt om bistand til å fjerne sine planter.
- Parkslirekne: Her har vi en kjempeutfordring. Vi finner forekomster over hele kommunen og flere av disse er på godt over et dekar og sprer seg inn i skog og hekker. Flere lokaliteter grenser inntil vassdrag slik at vi ikke sprøyte hele feltet. Vi registrerte 84 forekomster i 2018. Det kommer jevnlig henvendelser fra grunneiere som ønsker bistand til fjerning av disse. Vi får også jevnlig innspill om nye forekomster fra grunneiere som ønsker bistand til å fjerne plantene.

b) Aktivitet i 2019, 2020 og 2021:

- Tromsøpalme: En skoleklasse har stilt opp på dugnad vår og høst hvert år og fjernet Tromsøpalme ved Vik skole med rotkutting. Det blir færre og færre planter hvert år og det er tydelig at bekjempingen hjelper.
- Kjempespringfrø: Vi engasjerer Grønn sektor/ Ungdom i arbeid. 5 ungdommer og en arbeidsleder bruker ca 4-5 dagsverk hvert år med kantsklipper og luking. De må delvis vasse i elva. Resultatet har vært bra noen år, mens arbeidsleder andre år er redd for at de har startet så sent at en del frø er spredd før plantene ble bekjempet.
- Parkslirekne:
 - I 2019 engasjerte vi Velfjord skogservice som sprøytet de 16 største forekomstene med Parkslirekne i kommunen. Mer rakk de ikke innenfor budsjettet. De kom sent i gang og plantene var blitt så høye at det var en meget stor jobb å ta disse feltene.
 - Forsommeren 2020 engasjerte vi Gunnleiv Grude og Tor Eivind Grude. De kom dessverre sent i gang så de måtte slå mange felt som var blitt for høye til at de ville sprøyte dem. Etterpå sprøytet de på gjenveksten. De fikk likevel sprøytet alle feltene som Velfjord Skogservice hadde behandlet samt en rekke nye felt.
 - I 2021 kom de i gang i rett tid (dvs når plantene er ½ - 1 meter høye) og fikk totalt behandlet i overkant av 80 felt. Flere av disse ble behandlet flere ganger så totalt ble det 95 behandlinger.

2) Aktivitet i 2022

a) Informasjon

Tiltaket er nå så godt kjent at vi har tonet ned informasjonsdelen av prosjektet. Grude mottar likevel jevnlig informasjon om nye lokaliteter.

Gunnleiv eller Tor Eivind Grude ringer og snakker med samtlige grunneierne før de sprøyter felt på deres eiendom. Den personlige kontakten oppleves som meget positiv og grunneierne er veldig glad for å få hjelp.

Kun en person har takket nei. Han har overtatt en eiendom som vi har skriftlig avtale med, men han vil selv forsøke å bekjempe planten ved bruk av Steam. Vi synes det er positivt slik at vi får kunnskap om hvordan dette fungerer.

b) Skriftlige avtaler

Vi har utformet skriftlige avtaler hvor grunneierne ber Sømna kommune om å bekjempe fremmede arter på sin eiendom. De må også bekrefte om de aksepterer/ ikke aksepterer bruk av plantevernmidler. Vi har ca 70 skriftlige avtaler. Mange grunneierne har både to og tre lokaliteter på sin eiendom. Vi er på etterskudd med inngåelse av avtaler med de som har henvendt seg i 2021 og 2022. Grude vil i høsten 2022 gjøre en innsats for å få disse også på plass.

c) Plakater

Ved alle lokaliteter som behandles med plantevernmidler settes det opp plakater med informasjon om hvilke sprøytemiddel som er brukt, datoen det er sprøytet og hvem man kan kontakte ved spørsmål.

d) Tromsøpalme:

En skoleklasse og foreldrene deres har hatt dugnad vår og høst i 2019, 2020, 2021 og 2022 og bekjempet Tromsøpalme ved lekeplassen på skolegården.

20 mai 2022 hadde de årets første dugnad. Bestanden med planter er kraftig redusert og det ble noen få søplesekker. Også i år ble plantene kjørt til Teknisk etat som destruerer plantene. Foto: Tone Sund

Under viser lærer Lillian Hanssen fram til Gunnleiv og Tor Eivind Grude samt NLR v/ Knut Alsaker at etter siste dugnad er området tilnærmet tomt for Tromsøpalme. Arbeidet må videreføres noen år til for å bekjempe lokaliteten totalt. Foto: Nils Nyborg

20.09.22 hadde de dugnad nr 2 og også denne gangen ble det flere søplesekker med planter. I området er det en steinfylling med et tynt lag med jord over så det er krevende å få spadd opp røttene, men det blir bedre for hvert år. Foto: Tone Sund

Klassen som har oppdraget begynte da de gikk i 5. klasse. Neste år begynner de i 10 klasse så dette var siste året de ønsker jobben.

Tromsøpalme fra og med 2023

To engasjerte lærere har en skolehage like ved feltet med Tromsøpalme. De ønsker seg noen frukttrær i hagen, men et stramt budsjett ved skolen gjør det vanskelig. De tilbyr å bekjempe Tromsøpalme i skoletiden. Til gjengjeld støtter vi opp med midler slik at de kan kjøpe inn noen frukttrær til skolehagen.

Skolehagen ved Vik skole.
Foto: Nils Nyborg

c) Kjempespringfrø:

Plantene har spredd seg med frø fra en hage øverst oppe i Grøttheimselva. De har blitt ført nedover det 2 kilometer lange vassdraget og har skapt forekomster hele veien ned til sjøen.

Også i 2022 hadde vi avtale med Grønn sektor / skoleungdom i arbeid om at de skulle bekjempe forekomsten i lag med en arbeidsleder.

Siden plantene vokser langs et vassdrag, bruker vi ikke plantevernmidler. Plantene slås med kantklipper og ungdommene må vasse nedover elva mens de slår plantene.

På grunn av den unormalt store nedbøren i år var vannstanden i vassdraget meget høy. Arbeidslederen fant det ikke forsvarlig at ungdommene skulle vasse i en elv med strøm, høy vannstand og noen steder dype kulper samtidig som de skal håndtere motoriserte kantklippere. Derfor ble ikke forekomsten med kjempespringfrø bekjempet i år.

Figuren over symboliserer nedbørssituasjonen på Helgeland vekstsesongen 2022

Bildet til venstre er fra bekjempingen i 2021 og viser hvordan det ser ut når ungdommene jobber.

Foto: Ørjan Olsen

d) Parkslirekne

For året 2022 skriver Tor Eivind og Gunnleiv Grude:

Det er totalt 174 registrerte funn med parkslirekne i Sømna kommune. Det siste året ble det rapportert 22 nye funn, både på nye eiendommer og flere plasser på tidligere oppførte eiendommer.

I 2022 var det 23 plasser som ble sprøytet for første gang. Det er 25 registreringer vi ikke har behandlet. Enkelte plasser er områder som eier behandler selv. Det er en del plasser det vokser inni hekk, som gjør at eier ikke vil ha det sprøytet, og noen plasser har eier kontroll og synes det er fint der det vokser. De siste plassene er områder der vi ikke enda har vært i kontakt med eier om de ønsker det sprøytet.

Totalt er det 5 plasser det ikke er påvist funn i 2022. Alle de plassene hadde små forekomster, og flere av dem var borte allerede etter bare ett år med sprøyting. Fellestrekket med alle disse plassene er at parkslirekne ikke har fått etablert seg skikkelig, slik at den har blitt utkonkurrert året etter.

Bildet er fra en lokalitet ved Sømna Meieri hvor det ikke har vært Parkslirekne de siste 2 årene. Foto: Nils Nyborg

Det første feltet for året ble sprøytet den 31.05, da ble det startet på nye felt. Tidligere behandlede felt er sterkt redusert og må derfor behandles sent på sommeren. Med været som har vært førte dette til at det aller meste ble behandlet i september, da det først var da planten var stor nok og været tillot det. Siste dag med sprøyting ble foretatt den 05.10.

Enkelte plasser virker det som planten har reagert på sprøytingen, for den ser helt annerledes ut enn usprøytete områder. Planten får mye mindre blad, og ser mer ut som en busk, eller en liten tue. Dette er observert flere plasser, både når det er sprøytet med roundup, og med starane.

På bildet til venstre vises planten som vi er vant med i front, men bak ser det mer ut som en tue eller busk med mye mindre blad. (Foto: Tor Eivind Grude)

Til høyre ser vi at NLR v/Knut Alsaker ved NLR studerer hvordan plantene har endret seg. Foto: Nils Nyborg

Det er en vanskelig plante å bli kvitt, flere plasser har det vært sprøytet på 2-3 planter i tre år på rad. Planten er kraftig redusert, men det kreves flere år med kontinuerlig sprøyting til for å få den helt bort.

Med vennlig hilsen Gunnleiv og Tor Eivind Grude

Her ser vi Gunnleiv Grude og Tor Eivind Grude på et felt med Parkslirekne hvor det er tydelig at sprøytinga har fungert. Foto: Nils Nyborg

Arbeidet ble utført med batteridrevet ryggsprøyte og manuell sprøytebom.

Når lokalitetene når mannshøyde og vel så det, blir sprøyting urasjonelt. Det må sprøytes oppover og det går med mye mer sprøytemidler. Samtidig som de som utfører arbeidet, blir de gående i en damp av sprøytemidler. Når lokalitetene blir for store avsluttes derfor sprøytinga.

Grude har selv kjøpt inn de sprøytemidlene som er brukt og selv holdt kantklipper, bil og annet nødvendig utstyr i forbindelse med jobben.

De har brukt mye tid på kartlegging av forekomster, kontakt med grunneier og registrering av nye felt i Artsdatabanken. Etterspørselen fra grunneierne er veldig stor og målet neste år må være å få behandlet enda flere felt.

Antall lokaliteter med Parkslirekne som er behandlet				Antall lokaliteter registrert i artsdatabanken
År	Behandlet en gang	Behandlet to/flere ganger	Antall behandlinger totalt	
2018	Kun registrering ingen behandling dette året			84
2019	13	3	16	92
2020	54	28	82	138
2021	85	10	95	158
2022	149	21	170	174

* Årene 20/21 ble registreringene basert på gårds/bruksnummer, mens i 22 ble registreringene i artsobservasjoner.no benyttet. Dvs at eiendommer med flere lokaliteter bare ble talt en gang i 20/21, mens vi har telt hver lokalitet i 22.

e) Artsdatabanken

Før 2018 var det få registreringer av fremmede skadelige arter i Sømna i Artsdatabanken. I 2018 registrerte NLR alle lokalitetene vi fant på befaringene våre. I 2019 registrerte Sømna kommune hvilke tiltak som ble utført og noen få nye felt.

Gunnleiv og Tor Eivind Grude overtok oppfølgngen i 2020 og mottar stadig meldinger om nye lokaliteter. De registrerer disse i Artsdatabanken og registrerer også hvilke tiltak som er gjennomført på de enkelte lokalitetene. Da NLR registrerte lokalitetene i 2018 hadde vi 84 forekomster av parkslirekne. I 2020 var vi oppe i 138 forekomster og nå i 2022 er det registrert 174 lokaliteter.

Her ser vi Knut Alsaker fra NLR til høyre som viser Tor Eivind Wærstad brukene av Artsdatabanken. Til venstre sitter Gunnleiv Grude og følger med. Foto: Nils Nyborg

f) [Utprøving av sprøytemiddel](#)
(Skrevet av Gunnleiv Grude i 2021)

Den første sprøytinga i 2020 ble gjort med Roundup. Etter tips fra en lokal bonde begynte vi å blande inn Banvel (dicamba). Etter hvert gikk vi over til å bruke Starane og Banvel. Den første sprøytinga med bare Roundup synes å ha dårlig virkning. Noen av feltene ble sprøytet seinere på sommeren med Starane + Banvel. De feltene som ble sprøytet i 2019 virker å ha god virkning med Roundup. Litt spira likevel opp utover sommeren. Disse felte ble prioritert og alle behandla 1 – 2 ganger i 2020.

Før oppstart av sprøyting 2021 hadde jeg og Knut Alsaker fra NLR en befaring for å se på felt behandlet året før. Vår konklusjon var at bruk av Starane +Banvel og Rondup+ Banvel, tilsynelatende hadde samme virkning. Heller ikke senere på sommeren kan vi si at det var nevneverdig forskjell. De felte som ble behandla med enten bare Rondup eller bare Starane uten Banvel, hadde også brukbar respons på behandlingen.

Det store problemet er at planta er utrolig seigliva, og derfor må tynes år etter år for (muligens?) å ta knekken på ho.

3) Økonomi

Sømna kommune har i 2022 fått kr 120.000,- til bekjemping av fremmede skadelige plantearter.

Mesteparten av midlene har gått til å bekjempe Parkslirekne og vi har bekjempet mange flere lokaliteter enn tidligere år takket være rutinen og kunnskapen til familien Grude. Vi har hatt like mye utgifter til bekjemping av Tromsøpalme som tidligere.

Som det står i rapporten ble det dessverre ikke foretatt bekjemping av Kjempespringfrø i år og vi fikk dermed ikke noen utgifter til denne delen av prosjektet. Vi har lagt ved regnskap som viser hvordan midlene er brukt.

4) Behov neste år

Vi håper på økonomisk støtte til å videreføre arbeidet neste år også. Dersom arbeidet stopper opp vil innsatsen som er utført de siste årene være bortkastet.

For Tromsøpalme har innsatsen gitt gode resultat og det er ikke mange plantene igjen. Vi ønsker likevel å fortsette arbeidet til bestanden er fullstendig bekjempet. Dette vil da skje i skoletiden og ved hjelp av skoleelever. Godtgjørelsen de får blir frukttrær i skolehagen sin.

For Kjempespringfrø var bestanden kraftig redusert. Grønn sektor utførte arbeidet på under halve tida i 2021 i forhold til første året. Siden vi ikke kunne følge opp bestanden i 2022 må vi forvente at det kreves økt innsats i 2023 for å komme tilbake til nivået i 2021. Her må vi kanskje øke innsatsen litt slik at de kan dra dit to ganger. Da får de tatt både planter som er tidlig utviklet og de som kommer litt senere.

Parkslirekne er seiglivet. Heldigvis er Grude villig til å videreføre arbeidet neste år også. De områdene som ble behandlet i år vil bli prioritert neste år. Nyspiringa på sprøytete felt vil komme senere enn på ubehandlede felt. Dermed er det god mulighet til behandle nye felt først. Målet er å bekjempe enda flere felt i 2023 uten økt behov for midler.

Sømna er i den heldige situasjon at vi er en halvøy. Vi bør derfor ha gode forutsetninger for å kunne bekjempe fremmede uønskede arter siden disse i liten grad sprer seg inn fra omkringliggende områder.

Bøpøla Naturreservat ligger sentralt i Sømna. Vassdraget med den største forekomsten av kjempespringfrø munner ut her og bestanden trekker lenger og lenger nedover vassdraget hvert år. Vi har også flere forekomster av Parkslirekne like ved reservatet. Disse områdene blir prioritert øverst.

Sømna kommune vil ha behov for ca kr 130.000,- i 2023.

Sømna 15.10.2022

Med vennlig hilsen

Nils Nyborg
Jordbrukssjef

SØMNA KOMMUNE
LANDBRUKSKONTORET
Vik
8820 SØMNA